

РОЛЬ ІГРОВОЇ ТЕРАПІЇ У ВІДНОВЛЕННІ ЕМОЦІЙНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Терновик Наталія

*кандидат психологічних наук,
професор кафедри психології*

*Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Лавришин Лідія

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності «Психологія»*

*Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
м. Рівне, Україна*

Впровадження інклюзивного навчання в Україні визнано пріоритетним напрямом розвитку освіти. У цьому зв'язку більше уваги приділяється проблемам відновлення емоційної стабільності у дітей із особливими освітніми потребами. У Державному стандарті початкової загальної освіти наголошується, що перед початковою школою стоїть завдання не лише домогтися, щоб учні засвоїли певні знання, а й могли застосовувати їх в творчій самореалізації та соціалізації для розширення і поглиблення свого пізнавального досвіду.

Надання психологічної допомоги дітям під час емоційних розладів – одне з найважливіших завдань практичної психології. Ефективним засобом корекції психічного розвитку дитини вважається гра, використання якої в психологічній практиці ґрунтується на певних теоретичних підходах вітчизняної і зарубіжної психології. Найбільш системними і цілісними є підходи до використання гри для розвитку особистості, засновані на теоретичних традиціях психоаналізу (М. Клейн, А. Фрейд), гуманістичної психології (К. Роджерс, Р. Лендрет), культурно-історичної теорії Л.С. Виготського, концепції психічного розвитку дитини А.Н. Леонтьєва, Д.Б. Ельконіна. Кожен з підходів реалізував в ігровій терапії своє власне уявлення про психологічну сутність гри і механізми її корекційно-розвиваючої дії, в кожному з підходів була розроблена своя концептуальна схема і система понять [2].

Організація ігрової корекційної роботи, заснованої на дослідженнях вітчизняних психологів, пов'язана з використанням, перш за все, групових форм. Це обумовлено виділенням двох центрів дитячої гри: світ дорослих як «ідеальної форми» розвитку і спілкування дітей, їх реальний зв'язок. Завдання психолога у цьому випадку полягає в організації орієнтування дітей в різних ситуаціях, а також регулюванні стосунків між дітьми, формуванні у них ефективних способів поведінки і спілкування в психологічно сприятливій атмосфері ігрових занять. Основними психологічними механізмами корекційної дії гри є:

1) моделювання системи соціальних стосунків в особливих ігрових умовах, дослідження дітьми цих стосунків і орієнтування в цих стосунках;

2) прийняття різних ролей дітьми, які сприяють зміні її позиції, подоланню особистісного і пізнавального егоцентризму;

3) організація орієнтування дитини в переживаних нею емоційних станів, забезпечення їх усвідомлення завдяки вербалізації;

4) формування разом з ігровими реальних стосунків між дітьми як рівноправних, партнерських, стосунків співпраці і кооперації [4].

Багато дослідників вважали гру вільною діяльністю саме внаслідок того, що в ній немає ясно вираженої мети і результату. Але висловлені вище міркування Л.С.Виготського і Д.Б.Ельконіна спростовують це припущення. У творчій, рольовій грі дошкільника є і мета, і результат. Мета гри полягає в здійсненні узятій на себе ролі. Результатом гри є те, як здійснюється ця роль. Конфлікти, що виникають по ходу гри, як і саме задоволення від гри визначаються тим, наскільки результат відповідає меті. Якщо такої відповідності немає, якщо правила гри часто порушуються, замість задоволення діти відчувають розчарування і нудьгу.

Крім того, гра має величезне значення для загального психічного розвитку дитини. Саме у грі поведінка дитини вперше перетворюється з довільної у вольову, вона сама починає визначати і регулювати свої дії, створювати уявну ситуацію і діяти в ній, усвідомлювати і оцінювати свої дії тощо [7].

У дітей з порушенням психофізичного розвитку знижена рухова активність. Вони постійно відчувають нестачу у спілкуванні, що негативно відображається на їх психіці. Тому ефективним засобом соціального розвитку дітей залишається гра як цілеспрямована, вільна, самостійна та творча діяльність. Тому не втрачають актуальності дослідження умов правильної організації ігрової діяльності, особливості підбору засобів стимулювання ігор для дітей з особливими освітніми потребами задля сприяння їхньому соціальному розвитку.

Терапевтична функція спонтанної гри полягає в наданні дитині можливості емоційного і моторного самовираження, усвідомлення й відреагування напруження, страхів, фантазій. Ігрова терапія активізує

життєві сили дітей, підвищує їхній тонус, настрій. Корекційна та навчальна функції гри полягають в перебудові несприятливих рис у характері дитини та пошуку способів розв'язання різних життєвих ситуацій [1].

Групово ігрова терапія допомагає учням усвідомити своє реальне «Я», підвищує їх самооцінку і розвиває потенційні можливості, зменшує внутрішні конфлікти, страхи, агресивні тенденції тощо. Молодший шкільний вік дітей є оптимальним для застосування методу ігрової терапії. З допомогою ігрових терапевтичних занять можна збалансувати емоції молодших школярів із особливими освітніми можливостями, підготувати їх до активного вербального і невербального спілкування. Основні принципи ігротерапії: безумовне прийняття учнів такими, якими вони є; відкритість і розкутість учнів; дружні стосунки з учнями; розуміння почуттів учнів. Творча свобода гри виражається і в тому, що дитина включається в неї зі всією своєю емоційністю, відчуваючи під час гри максимальне задоволення. Емоційна насиченість гри настільки сильна і очевидна, що саме цей момент часто висувається на перший план, що і дозволяє розглядати гру як інстинктивне джерело насолоди.

Отже, одним з ефективних засобів подолання емоційних розладів у дітей є гра, оскільки вона відповідає потребам та інтересам дітей, сприяє вияву їхньої самостійності, ініціативи, творчості, імпровізації, перевірці себе. У грі дитина активно пізнає навколишній світ, стосунки між людьми, правила і норми поведінки, себе, свої можливості, усвідомлює свої зв'язки з іншими. Цілеспрямований характер гри дає їй змогу добирати потрібні засоби, іграшки, товаришів по грі, здійснювати ігровий задум, вступати в стосунки з однолітками, а її творчий характер допомагає реалізувати свої уявлення про оточення та ставлення до нього.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт початкової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2018 р., № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 31.10.2022).
2. Коломоєць Т. Г. Взаємодія фахівців і батьків дітей з ООП в умовах інклюзивної освіти. Актуальні питання корекційної освіти. Сер. Педагогічні науки : зб. наукових праць. 2019. Вип. 14. URL: <http://aqce.com.ua/vipusk-n14-2019/kolomojec-tg-vzajemodija-fahivciv-i-batkivditej-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami.html> (дата звернення: 31.10.2022).
3. Колупаєва А. А. Стратегічні вектори змін та трансформацій в освіті дітей з особливим потребами за часів незалежності в Україні. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : зб. наукових праць. 2017. Вип. 13. С. 12–18. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/711355/1/.pdf> (дата звернення: 31.10.2022).

4. Корженко А. С. Особливості емоційної сфери дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення під час воєнного стану. Система освіти і виховання дітей з особливими освітніми потребами: досвід минулого – погляд у майбутнє : зб. наук. пр. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2023. – С. 369–374.
5. Огаренко І. В. Особливості прояву емоцій у молодшому шкільному віці. Сучасна психологія: актуальність проблеми й тенденцій розвитку : матеріали міжрегіон. наук практ. конф., 28 січ. 2011 р. Запоріжжя : КПУ, 2011. С. 15–17.
6. Чумакова А. А. Емоційна культура як педагогічний феномен: підходи, поняття, структура. Вісник Запорізького національного університету. Сер. Педагогічні науки. Запоріжжя : ЗНУ, 2019. № 1 (31). С. 63–71.